

למדינת ישראל הם קבועים מטרות ילמחמה פועות. הרבה יותר. מטרות אלה הוכרו מראש, פעמים רבות. עליידי נשיא מצריים, אך לא עוררו תשומת לב מספקת בישראל, מכיון שכל מנהיגי ישראל היו תמימי-דיעים שאין בכוחו של סאדאת להגשים.

אנוואר אל-סאדאת רצה לשים קץ לקיפאון הפוליטי שהשתרר במזרח-התיכון מאז החיית תוכריי-ארנג על-ידי ישראל, בראשית 1971. הוא רצה להכריח את המעצמות להתערב כדי לכפות על ישראל את ביצוע החלטת מועצת-הביטחון 242, על פי הפירוש המקובל בעולם (אך לא בישראל): נסיגה מן השטחים המוחזקים, תוך תיקוני-גבול בלתי-מהותיים, תמורת הסכמי-שלום רשמי וסידורי-ביטחון.

רק העתיד ילמד אם אכן השיג סאדאת את המטרות האלה. אך כבר ברור שהמטרה הושגה לפחות באופן חלקי: הקיפאון נשבר, המעצמות הגדולות נאלצו להתערב באופן ממש, ויש עתה לחץ חזק על ישראל להסכים להסדר-שלום ברזח תוכנית רוג'רס ותוכריי-ארנג.

כלומר: יש לחץ על ממשלת ישראל להסכים לדברים שהיא התנגדה להם בחריפות לפני המילחמה. אם תצליח ממשלת ישראל להשיג טוב מצב של קיפאון, קרוב לוודאי שהמילחמה תתחדש.

כמה זמן תימשך הפסקת-האש?

הפסקת-האש, בצורתה הנוכחית, אינה יכולה להימשך זמן רב. אם לא תהיה התקדמות משמעותית לקראת הסדר-שלום, תימוטט הפסקת-האש תוך זמן קצר יחסית. שלא תימדד בשנים, אלא בחודשים או בשבועות, ראולי ימים.

הסיבה לכך היא שהמצב הנוכחי אינו נסבל, לאורך ימים, עליידי שום צד.

הקו הנוכחי מכריח את ישראל להחזיק את מיטב האוכלוסיה הגברית במצב של גיוסקבע. כלומר: הפסקת חיל-המילואים לצבא סדיר.

לכן יש לאייש את הקווים בתקן של ימי-לחימה, והדבר יטיל עומס כבד ביותר על ישראל.

יש להוסיף לכך את המעמסה הכלכלית. אם נכונה ההערכה האמריקאית שישאל זקוקה לחידוש ציוד בסדר-גודל של 10 מיליארד ל"י, הרי סכום זה מתקרב למחצית ההוצאה הלאומית של ישראל בשנה זו.

בצד הערבי הבעייה היא גם צבאית וגם פוליטית. הארמיה השלישית המכתרת מהווה מעמסה צבאית, ויש פיתוי גדול לנסות לחלצה מן הכיתור. יהיה גם פיתוי גדול להשתמש בארמיה השניה והשלישית כדי לנתק את ראש-הגשר של צה"ל.

חשונה עוד יותר הבעייה הפוליטית. סאדאת הסכים להפסקת-האש בניגוד לרצון העם המצרי ומדיניות-ערב, שסברו כי הצבאות הערביים מנצחים. מכיון שאינו יכול להגיד לעמו שעל הצבא המצרי ריחפה אותה שעה סכנת השמדה, יכול היה להצדיק את הפסקת-האש רק בטענה שהובטח לו עליידי המעצמות לכפות על ישראל הסדר-שלום שיביא לנסיגת ישראל מהשטחים המוחזקים. אם לא תהיה התקדמות משמעותית לקראת הסדר כזה, יאלץ סאדאת לחדש את המילחמה, כדי להציל את מיטתו. מצב דומה שורר בסוריה.

האם יש ממש באיומים הסובייטיים להתערבות צבאית?

בהחלט כן. בדרך כלל, אין ברית-המועצות נוהגת להשתמש בשיטה של בלון, ומטווח להתייחס אל איומיה כאל איומים של אידי אמין.

אולם יש גם סיבות ממשיות להערכה מפוכחת של איומים אלה.

בשביל ברית-המועצות, המיזרח התיכון הוא בעל ערך עצום. היא השקיעה משאבים כבירים כדי להתבסס כאן, ויש לה אינטרסים רבים ברחבי המרחב. היא שמה את עינה על אוצרות המינרל הפרסי, שהם עתודות-הנפט החשובות בעולם.

האמריקאים מכירים באינטרס סובייטי זה, ואינם מנסים עוד לגרש את ברית-המועצות מן המרחב. המטרה האמריקאית היא רק למנוע התפשטות סובייטית נוספת. כל המערך הסובייטי במרחב מעוגן במיטת הקיים במצריים. נפילת סאדאת תהווה מכה עצומה לשליטים הנוכחיים בקרמלין. יש להזהר שהם יהיו מוכנים להסתכן במידה רבה כדי למנוע זאת, עד כדי תזווה לסך מילחמת-עולם.

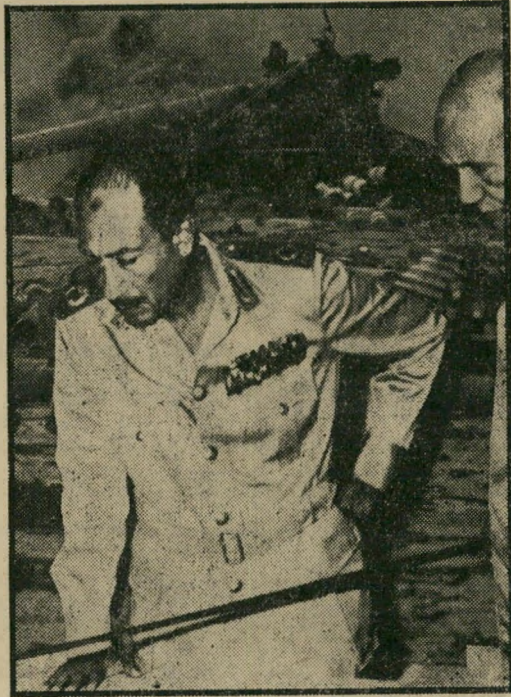
זהו הסיבה לכך שברית-המועצות העמידה לרשות הצבאות הערביים אמצעי-לחימה שלא הופעלו קודם מעולם בקרב, ושלא נמסרו אף לצבאות המדינות הקומר גיסטיות עצמן. כשם שהנשק הזורם עתה לישראל מרוקן במידה מסוימת את המחסנים האמריקאיים, כן נאלצת ברית-המועצות לרוקן את מחסניה ולהוציא נשק מידי הצבא הסובייטי עצמו, כדי לצייד את צבאות מצריים וסוריה.

משום-כך אין המאורעות במיזרח התיכון מהווים עניין שולי לשליטי הקרמלין, אלא עניין בעל חשיבות גלובלית ממדרגה ראשונה, המשפיע באופן מהותי על עצם מעמדה של ברית-המועצות בעולם. גם האמריקאים מעריכים זאת כן, ומשום כך התייחסו בריצינות המירבית לאיומים הסובייטיים. רצינות זו מצאה את ביטוייה הן באיום הנגדי של הכוננת צבא האמריקאי, הן בכוננות לכפות על ישראל הפסקת-אש, אספקה לארמיה השלישית וכנראה גם הסדר מדיני הנוגד את עמדתה של ממשלת גולדה.

האם היו הסובייטים שותפים לפתיחת-המילחמה עליידי הערבים?

גולדה וניכסון: לחצים בעוצמה וגוברת

סאדאת ושר-הביטחון שלו: ביטחון עצמי חדש

קיסיוג'ר וסיסקו: פחד מפני התערבות סובייטית

אין ספק שהסובייטים ידעו על ההכנות, וציידו את צבאות-ערב בנשק המירבי שהיה דרוש. אך נראה שהם לא הסכימו למועד הנקבע עליידי סאדאת ואסד. אחרת קשה להסביר את הבריתה המבהלת של היועצים הסובייטיים ערב המילחמה, שכללה לשמש אוהרה יחידה במינה לצה"ל על בוא ההתקפה הערבית.

האם נחלש מעמדה של ישראל בעולם כתוצאה מן המילחמה?

בהחלט, ובמידה רבה. קנה-המידה הנכון הוא להשוות את מעמדה של ישראל בסוף אוקטובר 1973 למעמדה בסוף יוני 1967.

● **בזירה הצבאית:** יוקרתה של ישראל הגיעה לשיאה, צה"ל נחשב לצבא הסובי ביותר בעולם, ששום כוח ערבי אינו מסוגל לנצחו. היחס הכללי אל הפוטנציאל הצבאי הערבי היה יחס של בוז וזלזול. שרותי-המודיעין של ישראל נחשבו אף הם לטובים בעולם, ונהגו מיוקרה בלתי-מעורערת.

כל זה השתנה עתה. אגשי-מיקצוע צבאיים מעריכים, כמוכון, את ההישג העצום של צה"ל בבלימת ובהדיפת המצרים והסורים. מבחינה צבאית-מיקצועית טהורה, היה זה הישג גדול יותר מאשר הניצחון המוחץ של 1967 ו-1956.

אולם יש עתה הערכה חדשה לפוטנציאל הצבאי הערבי, והדבר מחזק את יד הגורמים הסבורים שיש לכפות הסדר, כדי למנוע התלקחות העלולה לגרור את העולם לעימות גלובלי. בדעת-הקהל העולמית נפגמה יוקרת צה"ל, יוקרת שרותי-המודיעין נפגעה עוד יותר. אפילו מומחחי הפנטגון האמריקאיים מאוכזבים מצורת הפעלתו של צה"ל ומחירות התגובה הישראלית, נוטים להעריך מחדש את יחסי-הכוחות במיזרח-התיכון.

הערבים עצמם שאבו עידוד מהשיגים בראשית המילחמה ומעצם העובדה שלא נשברו עד תום הקרבות. הדבר יחזק את עמדת-השדרה שלהם, יגביר את דרישור תיחם, וגם יחזק את המחנה שישען כי אין לעשות שלום עם ישראל, מכיון שבמוקדם או במאוחר יצליחו הערבים למגרה גם בשדה-הקרב, כפי שמיגררו בשעתו את הצלבנים, אחרי מאה שנה.

יחד עם זה, מלמדת המילחמה את הערבים שבעתיד הנראה לעין לא יוכלו למגר את ישראל גם בהתקפת-פתע מוחצת ומוצלחת ככל שתהיה, ודבר זה יחזק את היסודות הכתונים.

● **בזירה הבינלאומית:** נהנתה ישראל ביוני 1967 מהמיסה כימעט טוטאלית של דעת-הקהל העולמית. היו לה קשרים מצויינים עם כל העולם המערבי, מלבד צרפת, עם רוב מדינות אפריקה השחורה וחלק ניכר מן "העולם השלישי".

כיום מבודדת ישראל כימעט לחלוטין. מעמדה התערער בכל רחבי אירופה, היא סולקה מכל אפריקה השחורה, אפילו חוגים פרו-ישראלים מסורתיים נוטים עתה לניסן ראליות.

על רקע זה יש חשיבות מיוחדת לניתוק היחסים מצד מדינות פרו-ישראליות מובהקות (ליבריה, בש. זאיר, קניה), התנגדות ממשלות פרו-ישראליות (גרמניה, תורכיה, יוון), למעבר נשק אמריקאי לישראל בשטח, ובמיוחד העמדה העוינת של בריטניה.

ירידה זו נגרמה במידה רבה עליידי אינטרסים כמו אספקת-הנפט, אך היא משקפת גם את התפנית בדעת-הקהל העולמית. דעת-הקהל זו היתה מובטחת לישראל כאשר היה נדמה שישאל רוצה בשלום הערבים מתנגדים לשלום, אך השתנתה כאשר היה נראה לרבים שהערבים מוכנים לשלום. זאילו ישראל מעדיפה כיבוש שטחים על מני השלום. גם היחס השלילי המוחלט של ממשלת ישראל לשאיפות העם הפלסטיני השפיעה על תפנית זו.

שינוי דעת-הקהל משפיע על בעיות מעשיות כגון אספקת נשק, הצבעות באו"ם והאוירה הכללית בעולם ביחס להסדר ישראלי-ערבי.

● **בזירה הכלכלית:** בשנים שלפני מילחמת יום-הכיפורים הקדישה ישראל לביטחון למעלה מרבע התוצר הלאומי הגולמי שלה — שיעור שאין לו אח ורע בעולם מחוץ לתקופה של מילחמת-עולם. (השיעור באמריקה; ובברית-המועצות היה פחות ממחצית שיעור זה). בשנים שלפני מילחמת-שישת-הימים היה השיעור הרבה יותר קטן. עתה תגדל המעמסה עוד יותר.

פירוש הדבר שישאל תהיה תלויה עוד יותר בארצות הברית, והדבר ישפיע במידה רבה מאד על כוחה להתנגד ללחצים או לעמוד על תנאי-שלום הנוחים לה.

● **בזירה הפנימית:** קשה להעריך כיום איך תשפיע המילחמה על המוראל.

המוראל בימי המילחמה עצמה היה גבוה, כמו תמיד, ובהיות יותר מאשר בעורף. אולם בפעם הראשונה מאז קום המדינה התערער האמון של הציבור בממשלה ובאישיה הבולטים, גרוע לא פחות: בפעם הראשונה נמתחת ביקורת גלויה וסמייית על ההנהגה הצבאית. בחלקים רבים של הציבור גמלה ההכרה שהם הולכו שולל, ורמו הוטעו עליידי מנהיגים קצרי-ראות.

אם אכן יתברר שאף אדם אחד בישראל לא יישא באחריות עבור המחדלים המדיניים ו/או הצבאיים שהגיעו לידי ביטוי במילחמת יום-הכיפורים, עלולה להיות לדבר השפעה הרסנית על המוראל במדינה בשנים הקרובות. עלולה להתפשט רוח צניית הסרת-תקדים, וזלזול בהנהגה ובמנהיגים, בוז למערך הפוליטי, ירידה מוגברת מהארץ והוסר-אחריות שידבק בכל דרגי ההנהגה האמיתית.

אווירה כזאת מוכרחה לצורה קריטית על כוח-העמידה של המדינה, יותר מכל הביטונות, המחדלים, השעויות והמישגים הצבאיים של ההנהגה המדינית הי צבאית.